

EGY MULTIMEDIÁLIS SZÖVEG MULTIDISZCIPLINÁRIS  
MEGKÖZELÍTÉSÉHEZ

Bevezetés

[SZÖVEGTANI MUNKAKÖZÖSSÉG]

A *Szemiotikai szövegtan* 10. kötetében – a Tanulmányok részhez írt Bevezetésben – egyrészt vázoltuk azt a kontextust, amelyben *A kis herceg* különféle megközelítései létrejöttek, másrészt magukat e megközelítéseket is jeleztük röviden.

A 10. kötetben az általános jellegű szövegtani tanulmányok mellett *A kis hercegre* vonatkozóan kizárólag olyan tanulmányokat közöltünk, amelyek annak *verbális* összetevőjével foglalkoznak. Ezek sorát ebben a kötetben olyan tanulmányokkal és recenziókkal folytatjuk, amelyek annak *illusztrációit* elemzik, illetőleg különféle *multimediális feldolgozásait* tárgyalják.

A 10. kötetben *A kis herceg* 8. fejezetét hoztuk több nyelven, egyrészt azért, mert a tanulmányok jó részében a 'rózsa' témája központi szerepet játszik, másrészt azért, mert azokban szó esett mind e fejezet eredeti francia szövegéről, mind annak két magyar fordításáról, sőt kettőben a német fordításról is. Itt a 21. fejezet második felét közöljük különféle nyelvi változatokban, részben a 'róka'-téma fontossága miatt, részben azért, mert ezek a nyelvi változatok lehetőséget adnak egy-két 'poliglott szövegnyelvészet'-i megjegyzés megfogalmazására. E megjegyzések hivatkozásainak megkönnyítése végett, az egyes nyelvi változatokban érintett elemeket aláhúzással, illetőleg a „[ ]” szimbólummal jelöljük.

T21'F

XXIO

[...]

Ainsi le petit prince apprivoisa le renard.

Et quand l'heure du départ fut proche:

– Ah! dit le renard... Je pleurerai.

– C'est ta faute, dit le petit prince, je ne te souhaitais point de mal, mais tu as voulu que je t'apprivoise...

– Bien sûr, dit le renard.

– Mais tu vas pleurer ! dit le petit prince.

– Bien sûr, dit le renard.

– Alors tu n'y gagnes rien !

– J'y gagne, dit le renard, à cause de la couleur du blé.

Puis il ajouta:

T21'H1

21

[...]

Így szelídítette meg a kis herceg a rókát.

És amikor a válás perce közelgett:

– Jaj! – mondta a róka. – Sírni fogok...

– Te tehetsz róla – mondotta a kis herceg –, én nem akartam neked semmi rosszat, te kívántad, hogy megszelídítselek...

– Igazad van – mondta a róka.

– De sírni fogsz! – mondta a kis herceg.

– Sírni... – mondta a róka.

– Hát akkor miért volt jó neked az egész?

– Azért volt jó, mert a búza aranyszínű.

Azután [ ] így folytatta:

– Va revoir les roses. Tu comprendras que la tienne est unique au monde. Tu reviendras me dire adieu, et je te ferai cadeau d'un secret.

Le petit prince s'en fut revoir les roses:

– Vous n'êtes du tout semblables à ma rose, vous n'êtes rien encore, leur dit-il. Personne ne vous a apprivoisées et vous n'avez apprivoisé personne. Vous êtes comme était mon renard. Ce n'était qu'un renard semblable à cent mille autres. Mais j'en ai fait mon ami, et il est maintenant unique au monde.

Et les roses étaient bien gênées.

– Vous êtes belles, mais vous êtes vides, leur dit-il encore. On ne peut pas mourir pour vous. Bien sûr, ma rose à moi, un passant ordinaire croirait qu'elle vous ressemble. Mais à elle seul elle est plus importante que vous toutes, puisque c'est elle que j'ai arrosée. Puisque c'est elle que j'ai mise sous globe. Puisque c'est elle que j'ai abritée par le paravent. Puisque c'est elle dont j'ai tué les chenilles (sauf les deux ou trois pour les papillons). Puisque c'est elle que j'ai écoutée se plaindre, ou se vanter, ou même quelquefois se taire. Puisque c'est ma rose.

Et il revint vers le renard:

– Adieu, dit-il...

– Adieu, dit le renard. Voici mon secret. Il est très simple: on ne voit bien qu'avec le cœur. L'essentiel est invisible pour les yeux.

– L'essentiel est invisible pour les yeux, répéta le petit prince, afin de se souvenir.

– C'est le temps que tu as perdu pour ta rose qui fait ta rose si importante.

– C'est le temps que j'ai perdu pour ma rose... fit le petit prince, afin de se souvenir.

– Les hommes ont oublié cette vérité, dit le renard. Mais tu ne dois pas l'oublier. Tu deviens responsable pour toujours de ce que tu as apprivoisé. Tu es responsable de ta rose...

– Je suis responsable de ma rose... répéta le petit prince, afin de se souvenir.

*Le Petit Prince*  
Gallimard, 1987.  
(70-74)

– Menj, nézd meg még egyszer a rózsákat. Meg fogod érteni, hogy a tiednek nincs párja ezen a világon. Azután gyere vissza hozzám elbúcsúzni, és én megajándékozlak egy titokkal.

A kis herceg elment újra megnézni a rózsákat.

– De hiszen ti nem is hasonlítotok az én rózsámhoz! – mondta nekik. – Ti még nem sokat értek, rózsák! Benneteket még senki sem szelídített meg, és ti sem szelídítettek meg senkit. Olyanok vagytok, mint az én rókám volt. Százezer hasonló róka van. De én barátom-má tettem, s most egyetlen az egész világon.

És a rózsák roppant zavarban voltak.

– Szépek vagytok, de üresek – mondotta még nekik. – Értetek nem halhat meg az ember. Az én rózsámról is azt hihetné a közönséges járőrkelő, hogy hasonlít hozzátok. De ő egymagában fontosabb, mint ti valamennyien, mert én megöntöztem. Mert üvegburát borítottam rá. Mert szélvédővel óvtam. Mert elpusztítottam a hernyóit (kivéve azt a kettőt-hármat, a pillangók miatt). Mert hallottam panaszkodni vagy dicsekedni, sőt olykor egy szót se szólni. Mert... az én rózsám.

És visszament a rókához.

– Isten veled – mondta.

– Isten veled – mondta a róka. – Íme a titkom. Egyszerű: az ember csak a szívével lát jól. A lényeges a szemnek láthatatlan.

– A lényeges a szemnek láthatatlan – ismételte a kis herceg, hogy visszaemlékezék rá.

– Az az idő, amit reá vesztegettéél, teszi olyan fontossá rózsádat.

– Az az idő, amit a rózsámra vesztegettem... – mondotta a kis herceg, hogy visszaemlékezék rá.

– Az emberek elfeledték ezt az igazságot – mondotta a róka. – De neked nem szabad elfeledned. Mindörökkre felelőssé válsz azért, amit megszelídítettél. Felelős vagy a rózsádért...

– Felelős vagyok a rózsámért... – ismételte a kis herceg, hogy visszaemlékezék rá.

*A kis herceg*  
Fordította Zigány Miklós.  
Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1957.  
(79-82)

[...]

Így aztán a kis herceg megszelídítette a rókát. S amikor közeledett a búcsú órája:

– Ó! – mondta a róka. – Sírnom kell majd.

– Te vagy a hibás – mondta a kis herceg. – Én igazán nem akartam neked semmi rosszat. Te erősködtél, hogy szelídítselek meg.

– Igaz, igaz – mondta a róka.

– Mégis sírni fogsz! – mondta a kis herceg.

– Igaz, igaz – mondta a róka.

– Akkor semmit sem nyertél az egészszel.

– De nyertem – mondta a róka. – A búza színe miatt. –

Majd [ ] hozzáfűzte:

– Nézd meg újra a rózsákat. Meg fogod érteni, hogy a tiéd az egyetlen a világon. Aztán gyere vissza elbúcsúzni, s akkor majd ajándéku elárulok neked egy titkot.

A kis herceg elment, hogy újra megnézzze a rózsákat.

– Egyáltalán nem vagytok hasonlók a rózsámhoz – mondta nekik. – Ti még nem vagytok semmi. Nem szelídített meg benneteket senki, és ti sem szelídítettetek meg senkit. Olyanok vagytok, mint a rókám volt. Ugyanolyan közönséges róka volt, mint a többi száz meg száz ezer. De én barátommá tettem, és most márt egyetlen az egész világon.

A rózsák csak feszengetek, ő pedig folytatta:

– Szépek vagytok, de üresek. Nem lehet meghalni értetek. Persze egy akármilyen járóló az én rózsámra is azt mondhatná, hogy ugyanolyan, mint ti. Holott az az igazság, hogy ő egymaga többet ér, mint ti valamennyien, mert ő az, akit öntözgettem. Mert ő az, akire burát tettem. Mert ő az, akit szélfogó mögött óvtam. Mert róla öldöstem le a hernyókat (kivéve azt a kettőt-hármat, a lepkék miatt). Mert őt hallottam panaszkodni meg dicsekedni, sőt néha hallgatni is. Mert ő az én rózsám.

Azzal visszament a rókához.

– Isten veled – mondta.

– Isten veled – mondta a róka. – Tessék, itt a titkom. Nagyon egyszerű: jól csak a szívével

[...]

So machte denn der kleine Prinz den Fuchs mit sich vertraut. Und als die Stunde des Abschieds nahe war:

„Ach!“ sagte der Fuchs, „ich werde weinen.“

„Das ist deine Schuld“, sagte der kleine Prinz, „ich wünschte dir nichts Übles, aber du hast gewollt, daß ich dich zäme...“

„Gewiß“, sagte der Fuchs.

„Aber nun wirst du weinen!“ sagte der kleine Prinz.

„Bestimmt“, sagte der Fuchs.

„So hast du also nichts gewonnen!“

„Ich habe“, sagte der Fuchs, „die Farbe des Weizens gewonnen.“

Dann fügte er hinzu:

„Geh die Rosen wieder anschauen. Du wirst begreifen, daß die deine einzig ist in der Welt.“

Du wirst wiederkommen und mir adieu sagen, und ich werde dir ein Geheimnis schenken.“

Der kleine Prinz ging, die Rosen wiederzusehn:

„Ihr gleicht meiner Rose gar nicht, ihr seid noch nichts“, sagte er zu ihnen. „Niemand hat sich euch vertraut gemacht und auch ihr habt euch niemandem vertraut gemacht. Ihr seid, wie mein Fuchs war. Der war nichts als ein Fuchs wie hundettausend andere. Aber ich habe ihn zu meinem Freund gemacht, und jetzt ist er einzig in der Welt.“

Und die Rosen waren sehr beschämt.

„Ihr seid schön, aber ihr seid leer“, sagte er noch. „Man kann für euch nicht sterben. Gewiß, ein Irgendwer, der vorübergeht, könnte glauben, meine Rose ähnlte euch. Aber in sich selbst ist sie wichtiger als ihr alle, da sie es ist, die ich begossen habe. Da sie es ist, die ich unter den Glassturz gestellt habe. Da sie es ist, die ich mit dem Wandschirm geschützt habe (außer den zwei oder drei um der Schmetterlinge willen). Da sie es ist, die ich klagen

lát az ember. Ami igazán lényeges, az a szemnek láthatatlan.

– Ami igazán lényeges, az a szemnek láthatatlan – ismételte a kis herceg, hogy jól az emlékezetébe vésse.

– Az idő, amit a rózsádra vesztegettél: az teszi olyan fontossá a rózsádat.

– Az idő, amit a rózsámra vesztegettem... – ismételte a kis herceg, hogy jól az emlékezetébe vésse.

– Az emberek elfelejtették ezt az igazságot – mondta a róka. – Neked azonban nem szabad elfelejtened. Te egyszer s mindenkorra felelős lettél azért, amit megszelídítettél. Felelős vagy a rózsáért...

– Felelős vagyok a rózsáért – ismételte a kis herceg, hogy jól az emlékezetébe vésse.

*A kis herceg*

Fordította Rónay György.  
Móra Könyvkiadó, Budapest, 1971.

(78-79)

oder sich rühmen gehört habe oder auch manchmal schweigen. Da es meine Rose ist.”

Und er kam zum Fuchs zurück:

„Adieu”, sagte er...

„Adieu”, sagte der Fuchs. „Hier mein Geheimnis. Es ist ganz einfach: man sieht nur mit dem Herzen gut. Das wesentliche ist für die Augen unsichtbar.”

„Das Wesentliche ist für die Augen unsichtbar”, wiederholte der kleine Prinz, um es sich zu merken.

„Die Zeit, die du für deine Rose verloren hast, sie macht deine Rose so wichtig.”

„Die Zeit, die ich für meine Rose verloren habe...”, sagte der kleine Prinz, um es sich zu merken.

„Die Menschen haben diese Wahrheit vergessen”, sagte der Fuchs. „Aber du darfst sie nicht vergessen. Du bist zeitlebens für das verantwortlich, was du dir vertraut gemacht hast. Du bist für deine Rose verantwortlich...”

„Ich bin für meine Rose verantwortlich...”, wiederholte der kleine Prinz, um es sich zu merken.

*Der Kleine Prinz*

Übertragung ins D. von Grete und Josef  
Leitgeb  
Karl Rauch Verlag, Düsseldorf, 1983.  
(51-53)

## T21'I

## XXI

Così il piccolo principe addomesticò la volpe. E quando l'ora della partenza fu vicina:

„Ah!” disse la volpe, „...piangerò”.

„La colpa è tua”, disse il piccolo principe, „io, non ti volevo far del male, ma tu hai voluto che ti addomesticassi...”

„È vero”, disse la volpe.

„Ma piangerai!” disse il piccolo principe.

„È certo”, disse la volpe.

„Ma allora che ci guadagni?”

„Ci guadagno”, disse la volpe, „il colore del grano”.

Poi [ ] soggiunse:

„Va' a rivedere le rose. Capirai che la tua è unica al mondo”.

„Quando ritornerai a dirmi addio, ti regalerò un segreto”.

Il piccolo principe se ne andò a rivedere le rose.

„Voi non siete per niente simili alla mia rosa, voi non siete ancora niente”, disse. „Nessuno vi ha addomesticato, e voi non avete addomesticato nessuno. Voi siete come era la mia volpe. Non era che una volpe uguale a centomila altre. Ma ne ho fatto il mio amico ed ora è per me unica al mondo”.

E le rose erano a disagio.

„Voi siete belle, ma siete vuote”, disse ancora. „Non si può morire per voi. Certamente, un qualsiasi passante crederebbe che la mia rosa vi rassomigli, ma lei, lei sola, è più importante di tutte voi, perché è lei che ho innaffiata. Perché è lei che ho messa sotto la campana di vetro. Perché è lei che ho riparata col paravento. Perché su di lei ho uccisi i bruchi (salvo i due o tre per le farfalle). Perché è lei che ho ascoltato lamentarsi o vantarsi, o anche qualche volta tacere. Perché è la mia rosa”.

E ritornò dalla volpe.

„Addio”, disse.

„Addio”, disse la volpe. „Ecco il mio segreto. È molto semplice: non si vede bene che col cuore. L'essenziale è invisibile agli occhi”.

„L'essenziale è invisibile agli occhi”, ripeté il piccolo principe, per ricordarselo.

„È il tempo che tu hai perduto per la tua rosa che ha fatto la tua rosa così importante”.

„È il tempo che ho perduto per la mia rosa...” sussurrò il piccolo principe per ricordarselo.

„Gli uomini hanno dimenticato questa verità. Ma tu non la devi dimenticare. Tu diventi responsabile per sempre di quello che hai addomesticato. Tu sei responsabile della tua rosa...”

„Io sono responsabile della mia rosa...” ripeté il piccolo principe per ricordarselo.

*Il Piccolo Principe*

Traduzione di Nini Bompiani Bregoli

Bompiani, Milano, 1983.

(95-98)

T21'E

XXI

So the little prince tamed the fox. And when the hour of his departure drew near –

„Ah,” said the fox, „I shall cry.”

„It is your own fault,” said the little prince. „I never wished you any sort of harm; but you wanted me to tame you...”

„Yes, that is so,” said the fox.

„But now you are going to cry!” said the little prince.

„Yes, that is so,” said the fox.

„Then it has done you no good at all!”

„It has done me good,” said the fox, „because of the colour of the wheat fields.” And then he added:

„Go and look again at the roses. You will understand now that yours is unique in all the world. Then come back to say goodbye to me, and I will make you a present of a secret.”

The little prince went away, to look again at the roses.

„You are not at all like my rose,” he said. „As yet you are nothing. No one has tamed you, and you have tamed no one. You are like my foxes when I first know him. He was only a fox like a hundred thousand of foxes. But I have made him my friend, and now he is unique in all the world.”

And the roses were very much embarrassed.

„You are beautiful, but you are empty,” he went on. „One could not die for you. To be sure, an ordinary passerby would think that my rose looked just like you – the rose that belongs to me. But in herself alone she is more important than all the hundreds of your other roses: because it is she that I have watered; because it is she that I have put under the glass globe: because it is she that I have sheltered behind the screen; because it is for her that I have killed the caterpillars (except the two or three that we saved to become butterflies); because it is she that I have listened to, when she grumbled, or boasted, or even sometimes when she said nothing. Because she is *my* rose.”

And he went back to meet the fox.

„Goodbye,” he said.

„Goodbye,” said the fox. „And now here is my secret, a very simple secret: It is only with the heart that one can see rightly; what is essential is invisible to the eye.”

„What is essential is invisible to the eye,” the little prince repeated, so that he would be sure to remember.

„It is the time you have wasted for your rose that makes your rose so important.”

„It is the time I have wasted for my rose –” said the little prince, so that he would be sure to remember.

„Men have forgotten this truth,” said the fox. „But you must not forget it. You become responsible, forever, for what you have tamed. You are responsible for your rose...”

„I am responsible for my rose,” the little prince repeated, so that he would be sure to remember.

*The Little Prince*

Translated from the French by Katherine Woods.  
Piccolo Books in association with einemann, 1983.

(70-72)